

Тъй проповѣдва една извѣстна економическа школа, но нѣма кой да я слуша. Напусто тя трупя аргументи връзъ аргументи, за да докаже, че държавата не е провидение, за да промишлява за всичкитѣ нужди на човѣчеството. Тъй наречената православна политическа економия се намира въ затъмнение. Науката на Рикардо и Джонъ Стюартъ Милля, на Бастиа и Жанъ Батистъ Сейя нѣма първото си обаяние. Разковничетата на манчестерската школа — *laissez faire, laissez passer* — загубиха своето дѣйствие, не се считатъ вече, че могатъ да откриватъ съкровища. Кумирътъ стои още, но стои развѣнчанъ донѣйдѣ отъ самитѣ му бивши поклонници. Принципи, които прѣди четиридесетъ години се уважаваха като евангелски правила, днесъ се оспорватъ отъ учени хора и се тѣпчатъ отъ държавни мжже. Сиджуикъ въ Англия, ученитѣ сътрудници на д-ръ Густавъ Шенберговия *Handbuch der Politischen Oekonomie* въ Германия, професоръ Лавле въ Белгия, не разбиратъ вече политическата економия тъй, както я разбираха прѣди половина вѣкъ ония, които мислѣха, че нейнитѣ закони сж тъй непрѣложни, както и законитѣ на естествентѣ науки. Бисмаркъ съ своитѣ протекционистични и социалистични мѣрки, Гладстонъ съ своитѣ ирландски землевладѣтелни законопроекти, Фрейсине съ своя планъ за държавни желѣзници сж дълбоко оскърбили православнитѣ политикоекономисти. Науката на тия послѣднитѣ отъ православна е почнала да се прѣобръща въ практика на кривославна. Нейнитѣ догми сж захванали да миришатъ на ересъ. Тя е заприличала на школа безъ ученици на лѣкарь, отъ когото болнитѣ бѣгатъ.

Когато нѣкои отъ първитѣ съврѣмenni умове, когато държавници, на които сж повѣрени сждбинитѣ на най-напрѣдналитѣ днесъ народи, се намиратъ въ невъзможность да слѣдватъ всѣкога правилата на дедуктивната политическа економия, трѣбва ли ние слѣпо да се водимъ по тѣхъ? Отговорътъ не е мжченъ за ония, които знаятъ огромната разлика, която сжществува между частната инициатива у напрѣдналитѣ народи и частната инициатива у насъ, между срѣдствата, съ които частнитѣ личности у първитѣ разполагатъ, и ония, които частнитѣ личности у насъ иматъ. Ако при всичкото развитие и богатство на нѣмци, френци и англичани, тѣхнитѣ държавни мжже пакъ намиратъ за нужно, да се подържатъ отъ